

Marjana Kobe

Ljubljana

FANTASTIČNA PRIPOVED

II. Fantastična pripoved v slovenski mladinski književnosti po II. svetovni vojni¹

Iz današnje teoretske optike lahko najprej ugotovimo, da je študija M. Simončič *Fantastična pripoved na Slovenskem in v zahodni Evropi* (1965) ostala na Slovenskem neodmevna tako v šestdesetih kakor tudi v sedemdesetih letih do nastopa V. Bokal (1977, 1979).² Z drugimi besedami povedano: v slovenski kritiki in strokovni publicistiki tega časa sta ostala nereflektirana tako termin »fantastična pripoved« kakor tudi problematika, ki jo je avtorica študije razprla v zvezi s specifičnim modelom kratke proze Ele Peroci, Branke Jurca in Lojzeta Kovačiča. Skratka, termin »fantastična pripoved«, ki ga je za poseben pripovedni vzorec nerealistične mladinske proze utrdila zahodnoevropska teoretska misel v šestdesetih in sedemdesetih letih, se pri nas ni vrsel v teoretsko zavest niti za besedila, v katerih je M. Simončič prepoznala že kar zgledne primere te zvrsti, niti za specifičen model kratkega teksta, ki je z vidika žanrske klasifikacije preučevalko fantastične pripovedi na Slovenskem spravil najprej v teoretsko »zadrego« in ga je s »kompromisnimi« strokovnimi občutki, tako rekoč predvsem zaradi pomanjkanja primerov **prave** fantastične pripovedi uvrstila v isto literarno kategorijo, zastopajoč tezo, da gre za »nam svojsko obliko«, ki da je »nastala iz naših razmer in je plod naših prilik«.³

Tudi v tej tezi strokovna misel na Slovenskem v celem desetletju po objavi študije ni začutila teoretskega izziva k natančnejšemu razmisleku na zvrstno/oblikovni ravni in torej tudi ne potrebe po razčiščevanju terminoloških vprašanj v zvezi z zelo neenotnim poimenovanjem sektorja nerealistične mladinske proze v najširšem pomenu te besede.

¹ Pričujoči sestavek je sklep razprave M. Kobe: *Fantastična pripoved. I. Oris teoretičnih preučevanj v zahodni Evropi. Otrok in knjiga* 1982, št. 16, 5–8. — *II. Fantastična pripoved v slovenski mladinski književnosti po drugi svetovni vojni. Otrok in knjiga* 1983, št. 17, 5–11. — *II. Fantastična pripoved v slovenski književnosti po drugi svetovni vojni. Otrok in knjiga* 1983, št. 18, 5–12. — *II. Fantastična pripoved v slovenski mladinski književnosti po drugi svetovni vojni. Otrok in knjiga* 1984, št. 20, 5–11.

² Prim. V. Bokal: *Povojna slovenska otroška in mladinska književnost. Poskus razdelitve po žanrih. Naši razgledi* 1977, št. 17, 438–440; V. Bokal: *Fantastična pripoved. Otrok in knjiga* 1979, št. 11, 38–48.

³ M. Simončič: *Fantastična pripoved na Slovenskem in v zahodni Evropi. Dia-logi* 1956, št. 5, 249–252.

Za ves ta obsežni sektor besedil se — mimo klasifikacijskih predlogov M. Simončič — do nastopa V. Bokal v drugi polovici sedemdesetih let v slovenski kritiki in strokovni publicistiki kot temeljni termin vztrajno ohranja oznaka »pravljica«. Sprva je ta termin preciziran predvsem v dveh sinonimno uporabljenih različicah »sodobna pravljica« in »moderna pravljica«, v dveh terminih torej, ki sta se v zvezi s teksti Ele Peroci, Branke Jurca, Lojzeta Kovačiča pa tudi v zvezi z besedilom Vitomila Zupana *Potovanje v tisočera mesta* bila zasidrala v dikcijo slovenske kritike že z drugi polovici petdesetih in začetku šestdesetih let;⁴ v šestdesetih in sedemdesetih letih se tema oznakama pridružita predvsem termina »fantazijska pravljica« in »moderna (sodobna) fantazijska pravljica«⁵ pa še termini »antipravljica«,⁶ »moderna domišljajska zgodba«⁷ in »domišljajska pripovedka«.⁸

Te oznake se pojavljajo v strokovnih razmišljanjih, ki jih ni tako malo⁹ in katerim je, če jih gledamo kot celoto, treba priznati, da so prodorno označila bistvo novih pisateljskih postopkov z izrazito ustvarjalno optiko »k otroku«, »v otroka« in »iz otroka«, da so lucidno razbirala nove estetske učinke kot rezultate inovativnih ustvarjalnih izhodišč, upoštevajočih celovito specifikko otroštva kot avtonomne življenjske kategorije.

Vendar pa v celoti tovrstnih strokovnih obravnav hkrati lahko razbiramo značilno držo, ki je skupna vsem preučevalcem in ki tudi govori o stopnji razvitosti teoretske zavesti v tem času na Slovenskem: brez strokovnih pomislekov, kakršni so leta 1965 navdajali M. Simončič, ko je z vidikov sočasne zahodnoevropske teoretske misli opazovala ustroj kratke proze Ele Peroci, Branke Jurca in Lojzeta Kovačiča in ta pripovedni model s »kompromisnimi« občutki slednjič vendarle uvrstila v isto literarno kategorijo kot besedila, ki jih je prepoznala za »prave« fantastične pripovedi, brez vsakršne podobne strokovne skepe torej uvrščajo preučevalci na Slovenskem do nastopa V. Bokal

⁴ Prim. K. Brenkova: *Štiri nove slikanice »Čebeline«*. Knjiga '55, 560—562; M. Cerkovnik: *Tisočkratlepa*. Knjiga '56, 132—133; F. Zadravec: *Tri slovenske novitete pri Mladinski knjigi*. Naši razgledi 1956, št. 16, 394—395; M. Mejak: *Tri mladinska dela*. Naša sodobnost 1957, št. 1, 75—78; M. Šircelj: *Pečat počitnic*. Naši razgledi 1959, št. 18, 436—437; M. Šircelj: *Mali jubilej*. Naši razgledi 1960, št. 7, 166; M. Šircelj: *Ob novih mladinskih knjigah*. Sodobnost 1963, št. 11, 1041—1046.

⁵ Prim. M. Šircelj: *Literarna žetev*. Lanskoletna mladinska dela za otroke do 8. leta starosti. Knjiga '67, št. 6/7, 141—144; M. Šircelj: *Sto Čebelic*. Naši razgledi 1965, št. 24, 500—501; M. Šircelj: *Pravljica od nekdaj do danes*. V: M. Šircelj, M. Kobe, A. Gerlovič: *Ura pravljic*. Ljubljana 1972, 7—30; M. Kobe: *Čarodejev klobuk ali problematičnost TV priredb nekaterih modernih fantazijskih pravljic za otroke*. Naši razgledi 1971, št. 24, 739—740; M. Kobe: *Ura pravljic*. V: M. Šircelj, M. Kobe, A. Gerlovič: *Ura pravljic*. Ljubljana 1972, 33—58.

⁶ Prim. Z. Tavčar: *Iz mladinske književnosti*. Prostor in čas 1970, št. 4/5, 306 do 309; avtorica uporablja tudi termin »moderna pravljica«.

⁷ Prim. B. Stražar: *Književnost za otroke*. Ljubljana 1980; o »modernej domišljajski zgodbi« na str. 35—39.

⁸ Prim. Zlata Pirnat-Cognard: *Pregled mladinskih književnosti jugoslovanskih narodov (1945—1968)*. Ljubljana 1980; o »domišljajski pripovedki« je govor predvsem na str. 171—184.

⁹ Prim. predvsem: M. Mejak: *Tri mladinska dela*. Naša sodobnost 1957, št. 1, 75—78; M. Šircelj: *Sto Čebelic*. Naši razgledi 1965, št. 24, 500—501; M. Šircelj: *Literarna žetev*. Lanskoletna mladinska dela za otroke do 8. leta starosti. Knjiga '67, št. 6/7, 141—144; M. Šircelj, M. Kobe, A. Gerlovič: *Ura pravljic*. Ljubljana 1972; M. Kobe: *Čarodejev klobuk ali problematičnost TV priredb nekaterih modernih fantazijskih pravljic za otroke*. Naši razgledi 1971, št. 24, 739—740.

vse tekste, ki na prvi pogled niso realistični, v **skupno** literarno kategorijo, v isti sektor mladinske proze.

Če že teoretske skepse ni zaslediti v obravnavah tistega literarnega gradiva, ki je nastalo do zaključka šestdesetih let, to je v obdobju, ko zahodnoevropski model fantastične pripovedi pri nas res še ni bil izraziteje razvit, pa je treba ugotoviti, da se teoretski pomisleki v zvezi s tovrstno žanrsko klasifikacijo ne kažejo niti v obravnavah iz sedemdesetih let. To pa je obdobje, ko se je zgodilo dvoje: ta pripovedni vzorec sodobne evropske mladinske proze se je tudi na Slovenskem že močno razvil, kar je pokazala pričujoča razprava; hkrati pa so se ne samo razširili dotedanji opusi Ele Peroci, Branke Jurca in Lojzeta Kovačiča, marveč se je model tovrstne kratke proze oblikovno in motivno bogato razčlenil še z nastopom številnih novih piscev, kot so Marja Cerkovnik, Mira Mihelič, Kajetan Kovič, Leopold Suhodolčan, Svetlana Makarovič, Saša Vegri, Polonca Kovač, Jože Snoj in drugi. Med številnimi ustvarjalnimi inovacijami nespregledljivo izstopa predvsem novi tip kratke nerealistične živalske zgodbe (S. Makarovič, K. Kovič, P. Kovač in drugi); svojevrsten teoretski problem pa predstavljajo tudi avtorji, ki se preizkušajo v obeh obravnavanih tipih nerealistične proze (npr. V. Zupan, S. Makarovič, J. Snoj).

Obilo teoretske skepse do dotedanjih zvrstno/oblikovnih opredelitev in dotedanje terminološke rabe na Slovenskem pa je v drugi polovici sedemdesetih let pokazala Vera Bokal.

V. Bokal v svojem predlogu razdelitve povojne slovenske mladinske književnosti do leta 1968 po žanrih¹⁰ uvaja tudi literarno kategorijo »fantastična pripoved«. Pri tem se vseskozi strinja s pogledi M. Simončič, kar zadeva tekste, ki jih je Simončičeva že leta 1965 v svoji študiji označila za **prave** fantastične pripovedi (V. Zupan: *Potovanje v tisočera mesta*, V. Pečjak: *Drežček in trije Marsovčki*); odločno pa se preučevalki razhajata prav ob žanrskem klasificiranju kratkih besedil Ele Peroci in Branke Jurca, ob modelu tekstov torej, ki ga Simončičeva uvršča v območje fantastične pripovedi kot specifično, »nam svojsko«¹¹ različico te literarne zvrsti. V. Bokal ta tip besedil radikalno izloča ne samo iz literarne kategorije »fantastična pripoved«, marveč tudi iz območja tako imenovane iracionalne mladinske književnosti sploh.

Izhajajoč iz najširših teoretskih pogledov G. Klingberga na sektor mladinske književnosti¹¹ in še posebej upoštevajoč stališča tega švedskega znanstvenika pri opredelitvi fantastične pripovedi kot posebne literarne zvrsti M. Bokalova v okvirih sektorja tako imenovane iracionalne mladinske proze razmejuje:

1) **ново ali »umetno pravljico«**; le-ta se dogaja v **enem samem svetu**, v katerem se nam pokaže čudežna sprememba kot naravna posledica dogajanja

¹⁰ Prim. V. Bokal: *Povojna slovenska otroška in mladinska književnost. Poskus razdelitve po žanrih. Naši razgledi* 1977, št. 17, 438–440; razprava je povzetek tez iz doktorske disertacije *Slowenische Kinder- und Jugendliteratur von 1945 bis 1968*, ki jo je avtorica obranila na Dunaju leta 1976.

¹¹ G. Klingberg deli mladinsko književnost najprej v dve glavni skupini: v iracionalno in realistično. Iracionalno mladinsko književnost pa avtor spet deli v dve območji: v logično indiferentno literaturo (nonsens) in v literaturo, v kateri je uresničena zahteva po logični skladnosti dogajanja; dela, ki spadajo v ta sektor, opisujejo bodisi en svet [a] pravljica, b) pripoved o nekem mitičnem svetu] bodisi dva sveta, ki tvorita enovito celoto; to zadnjo kategorijo tekstov Klingberg poimenuje **fantastična pripoved**. Prim. G. Klingberg: *Kinder- und Jugendliteraturforschung. Eine Einführung*. Graz, Wien 1973, 58.

v tem svetu; tipičen primer te literarne kategorije je avtorici besedilo Bena Zupančiča *Deček Jarbol*;

2) **fantastično pripoved**; le-ta opisuje dva svetova, realističnega in fantastičnega, ki skupaj tvorita enoto; tipičen primer te literarne kategorije je avtorici tekst Vitomila Zupana *Potovanje v tisočera mesta*.¹²

Niti v prvi niti v drugi literarni kategoriji pa ne najdeta mesta Ela Peroci in Branka Jurca. Reprezentativne kratke tekste obeh ustvarjalk avtorica uvršča v sektor **realistične mladinske književnosti**. Znotraj tega sektorja pa v tekstih obeh pisateljic prepozna značilne primere pripovednega modela, ki ga poimenuje **kratki dvoplastni realistični teksti**.¹³

V. Bokal dokazuje, da gre pri najrazličnejših tekstih Branke Jurca, predvsem pa Ele Peroci (Lojzeta Kovačiča ne upošteva!?) za poseben razvoj realistične proze, v kateri je očiten proces »ponotranjenja«¹⁴ pripovedne perspektive v glavni otroški literarni lik. V teh »miniaturnih psiholoških študijah«¹⁵ (oznaka Milana Šege) so, po njenem prepričanju, elementi, ki se na prvi pogled sicer zdijo fantastični, največkrat samo konkretizacija psihičnih vzgibov v otroškem literarnem liku. Za upovedenje teh psihičnih vzgibov, opozarja Bokalova, uporabljata pisateljici med drugim tudi naslednje postopke: asociacijsko tehniko, tehniko toka zavesti, predvsem pa princip igre.

V dvoplastnih realističnih tekstih torej ne gre za tipični model fantastične pripovedi: za dva svetova, ki kot »zaresni«¹⁶ ravni avtonomno obstajata druga ob drugi (die Parallelwelten) in kjer fantastične ravni dogajanja ne kreira otrok sam, marveč je v zvezi z otrokom kot glavnim literarnim likom le **motiv** za prehod dogajanja iz realnega v fantastični svet; v kratkih dvoplastnih realističnih tekstih gre, po Bokalovi, za drugačen pojav: za **dvoplastnost resničnosti in iluzije v smislu modela igre**. Pri tem avtorica, naslanjajoč se na J. Lotmana, opozarja na model igre, katerega specifičnost je prav **dvoplastnost** (resničnost/iluzija) in meni, da kaže h kratkim dvoplastnim realističnim tekstom šteti predvsem besedila, ki se dajo razlagati kot otroška igra oziroma pri katerih je glavna vzmet teksta otroška igra. Tipičen primer tega pripovednega modela se zdi Bokalovi besedilo Ele Peroci *Za lahko noč*.¹⁴

Tekst *Za lahko noč* spada, značilno, med najobsežnejša avtoričina besedila v istoimenski zbirki;¹⁵ to pa z drugimi besedami povedano pomeni, da že zunanji obseg omogoča zgodbi, da se na motivni in kompozicijski ravni izrazi teje razvije in razčleni — pa bi v njej, denimo, lahko prepoznali tudi značilni model »prave«¹⁶ fantastične pripovedi.

¹² Prim. V. Bokal: *Povojna slovenska otroška in mladinska književnost. Poskus razdelitve po žanrih. Naši razgledi* 1977, št. 17, 438—440; M. Bokal: *Pravljica in njene sorodne vrste. Otrok in knjiga* 1980, št. 11, 48—61.

¹³ Zvir. opombo 12. Obširnejši prikaz kategorije »kratki dvoplastni realistični teksti«¹⁷ je v avtorični disertaciji *Slowenische Kinder- und Jugendliteratur von 1945 bis 1968*, ki pa v slovenščini ni izšla v knjižni obliki.

¹⁴ Tudi Z. Pirnat-Cognard E. Peroci ne uvršča v isto literarno kategorijo kot npr. L. Kovačiča, V. Zupana, V. Pečjaka; teksti naštetih piscev so za avtorico »domišljajske pripovedke«, E. Peroci pa je po sodbi Pirnat-Cognardove vpeljala v slovensko mladinsko literaturo »umetno domišljajsko pravljico«. Prim. Z. Pirnat-Cognard: *Pregled mladinske književnosti jugoslovanskih narodov (1945—1968)*. Ljubljana 1980, 180.

¹⁵ Prim. E. Peroci: *Za lahko noč*. Ljubljana 1976. V tej izdaji obsega istoimenski tekst deset strani.

Tako bi v tekstu lahko razbrali soočenje dveh svetov, realnega in irealnega, na način realističnega okvira in vloženga irealnega jedra; glavni literarni lik, ki je sodoben otrok, se sredi sprehoda po ljubljanskem Tivoliju znajde v nekem drugem svetu — v svetu oživiljenih igrač (kar je po G. Klingbergu in H. Müllerju tipičen motiv fantastične pripovedi!); za prehod z realne na irealno raven dogajanja se pri Perocijevi pojavi (za fantastično pripoved značilen) motiv »vrat«, skozi katera Mojca in njena mama vstopita v svet oživiljenih igrač in ga skoznje tudi zapustita; kot dokaz za obstoj dveh samostojnih svetov (Parallelwelten), ki sta konstituenta fantastične pripovedi, bi lahko upoštevali dejstvo, da se glavna otroška junakinja Mojca in njena mama od začudenja »primeta za roke« ob soočenju z irealnim svetom, se pravi, da doživita eno od značilnih občutij, ki v »pravi« fantastični pripovedi prevzame glavne literarne like, ko se le-ti (kot bitja iz realnega sveta) znajdejo na fantastični ravni dogajanja; v tekstu se nespregledljivo pojavljajo tudi elementi, ki pri ustvarjanju nerealističnega vzdušja v dogajanju funkcionirajo še na drugačen način kot svet oživiljenih igrač, vsekakor pa ti elementi delujejo fantastično: npr. kip Valvasorja, ki počasi zapre knjigo in leže spet v travo; ponavljajoči se motiv leteče zlate ribe; oživiljeni bronasti psi brez jezikov iz parka (ljublanskega Tivolija).

Tako skicirana interpretacija zgodbe *Za lahko noč*, ki jo je za sedaj treba imeti seveda za povsem hipotetično, je na tem mestu pričujočega razmišljanja vključena zato, da bi se tem jasneje pokazalo, kako zapleteno teoretsko problematiko imamo pred seboj, če so na sedanji stopnji raziskav mogoči povsem nasprotujoči si teoretski pogledi na isto literarno gradivo.

Tudi na srbskohrvatskem jezikovnem območju, kjer se je sicer že od začetkov sedemdesetih let termin »fantastična priča« trdno vresel v teoretsko zavest, so npr. vsi vidnejši preučevalci tega žanra radikalno nasprotnega mnenja kot V. Bokal.

Tako imata M. Crnković in V. Marjanović najznačilnejše tekste Ele Peroci za neizpodbitne primere fantastične pripovedi,¹⁶ v trdnosti njunih teoretskih izhodišč torej ni zaslediti tudi nikakršnih »kompromisnih« strokovnih občutkov, podobnih tistim, ki so spremljali M. Simončič, ko se je odločala za žanrsko klasifikacijo tega tipa besedil. M. Crnković daje pripovednemu modelu Ele Peroci celo poseben, izjemen poudarek, ko po njem imenuje enega izmed dveh glavnih tipov, ki ju razbira v tem žanru — »poetični tip fantastične priče«.¹⁷ Hkrati pa M. Crnković in V. Marjanović v isto literarno kategorijo uvrščata Zupanovo *Potovanje v tisočera mesta*, za katerega tudi M. Simončič in V. Bokal soglašata, da je prava fantastična pripoved.

M. Crnkoviću je »fantastična priča« ena izmed treh kategorij »umjetničke priče«. Te tri kategorije so naslednje: 1. bajka (građena po uzoru na narodne bajke ili slična narodnoj), 2. fantastična priča, 3. priča koja je bliska realističkoj pripovijeci.¹⁸

»Fantastična priča« je preučevalcu besedilo, »koje na podlozi realnog svijeta gradi irealan svijet u kojem irealni elementi slikovito ukazuju osjetilima

¹⁶ Prim. M. Crnković: *Dječja književnost*, Zagreb 1980⁶, 57–74; M. Crnković: *O dječjoj priči. Detinjstvo* 1982, št. 1/2, 3–15; V. Marjanović: *Proza poetske fantastike*. V: *Dječja književnost u književnoj kritici*. Beograd 1982, 242–244.

¹⁷ M. Crnković: *Dječja književnost*. Zagreb 1980⁶, 70.

¹⁸ Prav tam, 20–21.

nedostupnu stvarnost koja postoji u podsvjesti, u željama, u igri djece«;¹⁹ ali kot avtor oblikuje novejšo oznako: »... u dječjoj fantastičnoj priči, s djetetom kao glavnim junakom i djetetovom stvarnošću kao polazištem, u irealnoj prizvanoj stvarnosti defilirati (će) oslobođeni svijet dječjih osjećaja, mržnje, želja, otpora, strahova, sklonosti, vjerovanja.«²⁰

Z vidika orisanega teoretskega stališča je razumljivo, da je M. Crnkoviću kot prototip tega žanra pripovedni model Ele Peroci bližji kot Zupanovo *Potovanje v tisočera mesta*,²¹ čeprav je po drugi strani res tudi to, da avtor V. Zupana z vsem priznanjem uvršča, ob Perocijevi, med štiri pisce, ki se mu zdijo prvi izrazitejši predstavniki fantastične pripovedi v celotnem jugoslovanskem literarnem prostoru.²²

Tudi R. Prelević, Z. Diklić, I. Zalar in nekateri drugi preučevalci mladinske književnosti, ki dosledno in teoretsko ozaveščeno uporabljajo termin »fantastična priča«, uvrščajo Perocijevo med evidentne pisce žanra, ki ga ta termin »pokriva«.²³

Manj razvidni so pogledi na predstavnike tega žanra pri Slovencih v obravnavah D. Ognjanovića in M. Idrizovića.

D. Ognjanović razbira v slovenski mladinski prozi dve kategoriji nerealističnih besedil: »moderno pravljico« in »fantastično pripoved«, ne da bi svojo razmejitev obeh sektorjev teoretsko podrobneje utemeljil ali vsaj s primeri določene nakazal.²⁴ Pri M. Idrizoviću pa v obravnavi slovenske mladinske književnosti²⁵ prepoznavamo že znano neenotno terminologijo iz slovenske kritike in strokovne publicistike, na katero se je avtor pri pisanju očitno tudi tesno oprl. Tako M. Idrizović ob delih Ele Peroci enakovredno uporablja izraze »pravljica«, »sodobna pravljica«, »moderna pravljica«, »antipravljica«, »posebna oblika pravljice«, »povojna zvrst pravljice«; pestro pahljačo teh sinonimno uporabljanih terminov pa avtor v svojem orisu slovenske mladinske književnosti brez strokovnih pomislekov razširi takó na kratke tekste Ele Peroci, Branke Jurca, Mire Mihelič, Marje Cerkovnik, Leopolda Suhodolčana, Svetlane Makarovič, Saše Vegri in drugih kakor tudi na obsesni besedili Kristine Brenkove *Deklica Delfina in lisica Zvitorepka* in Svetlane Makarovič *Kosovirja na leteči žlici*; ob slednji pisateljici in njenem tipu proze se pojavi tudi oznaka »fantastična pripoved«.

¹⁹ Prav tam, 21.

²⁰ M. Crnković: *O dječjoj priči. Detinjstvo* 1982, št. 1/2, 8.

²¹ M. Crnković ima ob tekstu *Potovanje v tisočera mesta* naslednjo pripombo, značilno za njegovo teoretsko stališče: »Iako je dječak u snu neobično aktivan, njegova je aktivnost u okvirima određene dosta komplicirane fabule, u kojoj ima i blistavih slika i simbolike i poetičnih mjesta... a koja nije u podsvijesti reflektirana i bojama irealnosti naglašena slika dječje psihe i doživljavanja svijeta, ili barem nije to u prvom redu.« (Podčrtala M. K.). V: M. Crnković: *Dječja književnost*. Zagreb 1980⁶, 69.

²² Prav tam, 69.

²³ Prim. R. Prelević: *Poetika dečje književnosti*. Mostar 1979, 106—107; Z. Diklić, I. Zalar: *Čitanka iz dječje književnosti (s prikazom najznačajnijih vrsta)*. Zagreb 1980. E. Peroci je s tekstom *Stara hiša* št. 3 uvrščena v razdelek z naslovom *Bajke i fantastične priče*.

²⁴ D. Ognjanović: *V ozvezdju zgodb. V: Od sna do zvezd. Antologija jugoslovanske mladinske proze*. Izbral in strokovno uredil D. Ognjanović. Ljubljana, Beograd 1984, II, 195.

²⁵ M. Idrizović: *Otroška in mladinska književnost v Jugoslaviji 1*. Maribor 1984.

Tako smo se s preučevalcem iz srbskohrvatskega jezikovnega območja spet znašli sredi neizčiščene teoretske problematike in neenotne terminološke rabe, ki sta značilni za sedanji slovenski strokovni prostor.

Vendar pa je tudi naš kratki sprelet nad širšo jugoslovansko strokovno in znanstveno mislijo pokazal, da le-ta — čeprav je po razvitosti teoretske zavesti na višji ravni kot slovenska — verjetno še ni dokončno razčistila in domislila zvrstno/oblikovnih vprašanj v zvezi z literarno kategorijo »fantastična pripoved«. Izkazalo se je, da teza M. Bokal o samostojni kategoriji kratkih dvoplastnih realističnih tekstov, ki jo je avtorica razvila in utemeljila prav ob interpretaciji besedil Ele Peroči kot tipičnem tovrstnem pripovednem modelu, pomeni tudi izziv za širšo jugoslovansko strokovno misel, ne samo za slovensko; izziv, ki sega prav k idejnim temeljem vseh dosedanjih teoretskih izhodišč pri obravnavi celotnega področja tako imenovane iracionalne mladinske proze.

Problematika, ki se je na ta način razprla pred nami, je začela, vsaj tako se zdi, presegati okvire pričujoče študije in zahteva samostojno novo razpravo; zanj pa je naša dosedanja obravnava opravila nekatera neobhodna strokovna »predдела«; ne nazadnje prav s tem, ko je iz povojne slovenske mladinske književnosti izluščila in podrobneje osvetlila tiste tekste, ki so z vidikov sodobnih zahodnoevropskih teoretskih dognanj izraziti primeri literarne kategorije »fantastična pripoved« in njenih mejnih različic. S tem pa je študija dokazala, da je tudi pri Slovencih v razviti obliki navzoč tip mladinskega pripovedništva, ki v sodobnem času zmerom bolj pridobiva na pomenu v evropskih in širših svetovnih književnih koordinatah.

Zusammenfassung

DIE PHANTASTISCHE ERZÄHLUNG

Der Artikel ist der Schluß einer umfangreichen Debatte über die phantastische Erzählung (Fantastic Tale) in Slowenien nach dem zweiten Weltkrieg. Aus den Sichten der gegenwärtigen westeuropäischen theoretischen Feststellungen hat die Debatte gezeigt, daß es auch in Slowenien hoch entwickelte derartige Jugenderzählungen gibt, die im europäischen und weltlichen literarischen Raum immer mehr an Bedeutung gewinnen. Gleichzeitig macht die Autorin im Schluß auf die spezifisch theoretischen und terminologischen Fragen hinsichtlich der Klassifizierung des Genres im ganzen Sektor der irrationalen Jugendprosa aufmerksam. Diese Fragen bleiben im slowenischen und im weiteren jugoslawischen fachlichen Bereich noch ungeklärt.

Prevedel v nemščino prof. dr. Mirko Križman